

Thai Social Science Journal

Original Article

Received: 17 July 2026

Revised: -

Accepted: 12 August 2026

ความกลัว ความมั่นคง และอัตลักษณ์: การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการรับรู้ของสังคมภายใต้
ภัยคุกคามจากสงครามขีปนาวุธอเมริกา-อิสราเอล-อิหร่าน

Fear, Security, and Identity: Behavioral and Perceptual Transformations under Missile Warfare

Threats in the US-Israel-Iran Conflict

น.ส. มยุรี ศรีเจริญ¹

Miss.Mayuree Srichareun

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทของ “ความกลัว” และ “ความเสี่ยง” ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การรับรู้ และอัตลักษณ์ของสังคม ภายใต้บริบทของสงครามขีปนาวุธระหว่างสหรัฐอเมริกา อิสราเอล และอิหร่านในปี ค.ศ. 2026 ผลการศึกษาพบว่า สงครามขีปนาวุธได้เปลี่ยนลักษณะของภัยคุกคามจาก “เหตุการณ์เฉพาะหน้า” ไปสู่ “สภาวะถาวรของความไม่มั่นคง” ซึ่งส่งผลให้เกิดการผลิต “ความเสี่ยงเชิงสังคม” ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของประชาชนอย่างลึกซึ้ง ความกลัวที่เกิดขึ้นมิได้สะท้อนเพียงความเสี่ยงจริง แต่เป็นผลจากการรับรู้ที่ถูกขยายผ่านสื่อและวาทกรรมความมั่นคง ทำให้ประชาชนมีแนวโน้มประเมินภัยคุกคามสูงกว่าความเป็นจริง และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อความอยู่รอด เช่น การหลีกเลี่ยงพื้นที่เสี่ยง การจำกัดการใช้ชีวิต และการยอมรับมาตรการของรัฐ ในด้านการรับรู้ พบว่าโลกถูกมองในฐานะพื้นที่อันตราย ขณะที่รัฐถูกมองเป็นผู้ปกป้อง ส่งผลให้ความไว้วางใจในรัฐเพิ่มขึ้นภายใต้เงื่อนไขของความกลัว ขณะเดียวกัน ความกลัวยังมีบทบาทในการก่อรูปอัตลักษณ์ทางสังคม ผ่านการสร้าง “เรา” และ “ศัตรู” และการปลูกฝังชาตินิยมเชิงอารมณ์ ซึ่งนำไปสู่ทั้งความเป็นเอกภาพและความแตกแยกในสังคม บทความนี้จึงเสนอว่า ความเสี่ยงในสังคมร่วมสมัยมิได้เป็นเพียงข้อเท็จจริง หากแต่เป็น “ความจริงทางสังคม” ที่ถูกสร้างและขยายผ่านกระบวนการทางสังคม และในกระบวนการดังกล่าว ความกลัวได้กลายเป็นกลไกสำคัญที่กำหนดพฤติกรรม การรับรู้ และอัตลักษณ์ของสังคมอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: ความกลัว, ความเสี่ยง, สงครามขีปนาวุธ, การรับรู้, อัตลักษณ์ทางสังคม

¹ นักวิชาการอิสระ ; Independent Scholar, Thailand

Corresponding author, e-mail: mayureesrichareun@gmail.com

Abstract

This article aims to analyze the role of “fear” and “risk” in shaping behavioral, perceptual, and identity transformations in society under the context of missile warfare between the United States, Israel, and Iran in 2026. The findings reveal that missile warfare has transformed threats from discrete events into a condition of “permanent insecurity,” leading to the production of “social risk” that significantly influences everyday life. Fear does not merely reflect objective risk but is shaped and amplified through media and security discourses, causing individuals to overestimate threats and adjust their behavior accordingly. Such behavioral changes include avoiding risky areas, restricting daily activities, and accepting state-imposed security measures. In terms of perception, the world is increasingly viewed as a dangerous space, while the state is perceived as a protector, resulting in increased trust in state authority under conditions of fear. Simultaneously, fear contributes to the formation of social identity through the construction of “us versus the enemy” and the rise of emotional nationalism, which fosters both social cohesion and polarization. This article argues that risk in contemporary society is not merely an objective condition but a “socially constructed reality” produced and amplified through social processes. In this context, fear becomes a central mechanism that systematically shapes behavior, perception, and identity in modern societies.

Keywords: Fear, Risk, Missile Warfare, Perception, Social Identity

1. บทนำ

ในช่วงปี ค.ศ. 2026 ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกา อิสราเอล และอิหร่านได้พัฒนาเข้าสู่รูปแบบของ “สงครามขีปนาวุธ” (Missile warfare) ที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากสงครามแบบดั้งเดิมอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือเป็นสงครามที่อาศัยการโจมตีระยะไกล ความแม่นยำสูง และการปฏิบัติการที่ไม่จำเป็นต้องมีการเผชิญหน้าทางกายภาพระหว่างกองกำลังโดยตรง ผลของการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้ “พื้นที่ของสงคราม” ขยายจากสนามรบไปสู่พื้นที่พลเรือนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และทำให้ประชาชนกลายเป็นผู้ที่ต้องเผชิญกับภัยคุกคามอย่างต่อเนื่องในชีวิตประจำวัน (International Crisis Group, 2026)

ลักษณะสำคัญของสงครามขีปนาวุธคือความไม่แน่นอน (Unpredictability) และความไร้พรมแดน (Borderless threat) ซึ่งทำให้ประชาชนไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าการโจมตีจะเกิดขึ้นเมื่อใด หรือในพื้นที่ใด ต่างจากสงครามแบบดั้งเดิมที่มีแนวรบชัดเจนและสามารถแยก “พื้นที่ปลอดภัย” ออกจาก “พื้นที่สู้รบ” ได้ สงครามใน

รูปแบบใหม่นี้จึงสร้างสภาวะที่เรียกว่า “ภัยคุกคามที่มองไม่เห็น”(Invisible threat)ซึ่งแทรกซึมอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้คน และเปลี่ยนประสบการณ์ของสงครามจากเหตุการณ์เฉพาะหน้าไปสู่สภาวะถาวรของความไม่มั่นคง

ในบริบทดังกล่าว ความกลัวมิได้เป็นเพียงปฏิกิริยาทางอารมณ์ต่อเหตุการณ์รุนแรง แต่กลายเป็น “สภาวะปกติ” ของสังคมที่ผู้คนต้องดำรงอยู่ภายใต้ความไม่แน่นอนอย่างต่อเนื่อง แนวคิดเรื่อง “สังคมความเสี่ยง” ของ Ulrich Beck ช่วยอธิบายปรากฏการณ์นี้ได้อย่างชัดเจน โดย Beck (1992) เสนอว่า ในสังคมสมัยใหม่ ความเสี่ยงไม่ได้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติเท่านั้น แต่ถูกผลิต ขยาย และรับรู้ผ่านกระบวนการทางสังคมและการเมือง ส่งผลให้ผู้คนต้องเผชิญกับ “ความไม่มั่นคงถาวร” (Permanent insecurity) ซึ่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน ผลจากภัยคุกคามดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด (Survival behavior) การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง หรือการยอมรับมาตรการควบคุมของรัฐในระดับที่สูงขึ้น งานศึกษาด้านจิตวิทยาสังคมยังชี้ให้เห็นว่า การอยู่ภายใต้ภัยคุกคามอย่างต่อเนื่องสามารถก่อให้เกิดความเครียด ความวิตกกังวล และความหวาดกลัวในระดับมวลชน(Collective anxiety) ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจและการรับรู้ของผู้คน (Bierman & Kelty, 2019; Ben-David et al., 2024)

ขณะเดียวกันการรับรู้ (Perception) ของประชาชนต่อโลก สังคม และรัฐก็เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ภัยคุกคามจากสงครามชิปนาวูรทำให้โลกถูกมองว่าเป็นสถานที่ที่ไม่ปลอดภัย และทำให้รัฐถูกมองในฐานะ “ผู้ปกป้อง” ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการความเสี่ยง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ แต่เป็นผลจากกระบวนการสร้างความหมายผ่านสื่อ วาทกรรม และการสื่อสารทางการเมือง ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดว่าอะไรคือภัยคุกคาม และควรตอบสนองอย่างไร (Yavetz, 2024)

ยิ่งไปกว่านั้นความกลัวและภัยคุกคามยังมีบทบาทในการก่อรูป “อัตลักษณ์ทางสังคม” (Social identity) โดยเฉพาะผ่านกระบวนการแบ่งขั้วระหว่าง “เรา” และ “ศัตรู” ซึ่งช่วยสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายในกลุ่ม ขณะเดียวกันก็อาจนำไปสู่ความแตกแยกและความตึงเครียดระหว่างกลุ่ม (Evrigenis, 2008; Wimmer, 2013) สงครามชิปนาวูรจึงมิได้เพียงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความมั่นคง แต่ยังเปลี่ยนแปลงวิธีที่ผู้คน “มองโลก” และ “นิยามตนเอง” ในสังคม

จากบริบทดังกล่าว บทความนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ได้แก่ (1) วิเคราะห์ผลของภัยคุกคามจากสงครามชิปนาวูรต่อพฤติกรรมของประชาชน โดยเฉพาะการปรับตัวภายใต้ความไม่แน่นอน (2)วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของการรับรู้ที่เกิดขึ้นภายใต้สภาวะความเสี่ยงและความกลัว และ(3)อธิบายกระบวนการก่อรูปอัตลักษณ์ทางสังคมภายใต้เงื่อนไขของภัยคุกคามและความไม่มั่นคงโดยข้อเสนอหลักของบทความนี้คือ ภัยคุกคามจากสงครามชิปนาวูรมิได้เพียงสร้างความเสียหายทางกายภาพ แต่ผลิต “ความกลัวเชิงโครงสร้าง” ที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การรับรู้ และอัตลักษณ์ของสังคมอย่างเป็นระบบ และทำให้ความไม่มั่นคงกลายเป็นเงื่อนไขปกติของชีวิตในโลกสมัยใหม่

2. กรอบแนวคิดทฤษฎี

การศึกษาผลกระทบของสงครามซีปนาวุธต่อพฤติกรรมและการรับรู้ของสังคมจำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง “ภัยคุกคาม” “ความกลัว” และ “การตอบสนองของมนุษย์” ได้อย่างเป็นระบบ บทความนี้จึงเลือกใช้ 3 กรอบแนวคิดหลัก ได้แก่ (1) แนวคิดสังคมความเสี่ยง (Risk Society) (2) จิตวิทยาร่วม (Collective Psychology) และ (3) การประกอบสร้างภัยคุกคามทางสังคม (Social Construction of Threat) เพื่ออธิบายพลวัตของสังคมภายใต้เงื่อนไขของสงครามซีปนาวุธร่วมสมัย

2.1 สังคมความเสี่ยง (Risk Society)

แนวคิดสังคมความเสี่ยงของ Ulrich Beck เป็นฐานทฤษฎีสำคัญในการทำความเข้าใจลักษณะของภัยคุกคามในโลกสมัยใหม่ โดย Beck (1992) เสนอว่า สังคมร่วมสมัยมีได้เผชิญเพียง “ภัยอันตรายตามธรรมชาติ” แต่ต้องเผชิญกับ “ความเสี่ยงที่ถูกผลิตขึ้น” (Manufactured risks) ผ่านกระบวนการทางเทคโนโลยี การเมือง และสังคม

ในบริบทของสงครามซีปนาวุธ ความเสี่ยงมิได้จำกัดอยู่เพียงการถูกโจมตีจริง หากแต่ขยายไปสู่ “การรับรู้ถึงความเป็นไปได้ของการโจมตี” ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมของประชาชนอย่างลึกซึ้ง กล่าวคือ แม้ซีปนาวุธจะยังไม่ถูกยิง แต่ “ความเป็นไปได้” ของการโจมตีก็เพียงพอที่จะสร้างความกลัวและความวิตกกังวลในระดับสังคมแนวคิดนี้ช่วยอธิบายว่าทำไมสังคมภายใต้ภัยคุกคามจากสงครามจึงเข้าสู่สภาวะ “ความไม่มั่นคงถาวร” (Permanent insecurity) ซึ่งผู้คนต้องดำรงชีวิตภายใต้ความเสี่ยงที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ และไม่สามารถควบคุมได้โดยตรง นอกจากนี้ Beck ยังชี้ให้เห็นว่า ความเสี่ยงมีลักษณะเป็น “สิ่งที่ต้องตีความ” กล่าวคือ ประชาชนต้องพึ่งพาข้อมูลจากรัฐและสื่อในการทำความเข้าใจสถานการณ์ ส่งผลให้รัฐมีอำนาจในการกำหนดว่า “อะไรคือภัยคุกคาม” และ “ควรตอบสนองอย่างไร”

ดังนั้น ภายใต้กรอบสังคมความเสี่ยงความกลัวจึงมีใช้ผลลัพธ์ของเหตุการณ์เพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจากกระบวนการผลิตและการรับรู้ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในสังคม

2.2 จิตวิทยาร่วม (Collective Psychology)

นอกจากมิติทางสังคมแล้ว การทำความเข้าใจผลกระทบของสงครามยังต้องพิจารณามิติทางจิตวิทยา โดยเฉพาะ “จิตวิทยาร่วม” ซึ่งอธิบายว่ามนุษย์ในสังคมมีการรับรู้และตอบสนองต่อภัยคุกคามในลักษณะที่เชื่อมโยงกัน ไม่ได้เป็นเพียงปัจเจกที่แยกขาดจากกัน

หนึ่งในแนวคิดสำคัญคือ “การแพร่กระจายของความกลัว” (Fear contagion) ซึ่งหมายถึงกระบวนการที่อารมณ์ความกลัวสามารถแพร่กระจายจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งผ่านการสื่อสาร การสังเกต และการรับรู้ร่วมกัน เมื่อสังคมเผชิญกับข่าวสารเกี่ยวกับการโจมตีหรือภัยคุกคามอย่างต่อเนื่อง ความกลัวจึงสามารถขยายตัวในระดับมวลชนได้อย่างรวดเร็ว

ในขณะเดียวกัน แนวคิดเรื่อง “การรับรู้ร่วมของมวลชน” (Mass perception) ชี้ให้เห็นว่า การรับรู้ของบุคคลมิได้เกิดขึ้นอย่างเป็นอิสระ แต่ถูกกำหนดโดยบริบททางสังคม ข้อมูลข่าวสาร และบรรยากาศโดยรวมของสังคม ตัวอย่างเช่น ในสถานการณ์ที่สื่อรายงานภัยคุกคามอย่างต่อเนื่อง ประชาชนอาจประเมินความเสี่ยงสูงกว่าความเป็นจริง และปรับพฤติกรรมของตนเองตามการรับรู้ (Bierman & Kelty, 2019)

งานศึกษาด้านจิตวิทยาสังคมยังชี้ให้เห็นว่า การอยู่ภายใต้ภัยคุกคามอย่างต่อเนื่องสามารถนำไปสู่ภาวะความเครียด ความวิตกกังวล และความหวาดกลัวในระดับมวลชน (Collective anxiety) ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจ การใช้ชีวิต และความสัมพันธ์ทางสังคม (Ben-David et al., 2024) ดังนั้นกรอบจิตวิทยาร่วมช่วยอธิบายว่า ความกลัวในสังคมมิได้เป็นเพียงประสบการณ์ส่วนบุคคล แต่เป็นปรากฏการณ์ร่วมที่สามารถกำหนดทิศทางของสังคมโดยรวม

2.3 การประกอบสร้างภัยคุกคามทางสังคม (Social Construction of Threat)

แนวคิดการประกอบสร้างภัยคุกคาม อธิบายว่า “ภัยคุกคาม” มิได้เป็นข้อเท็จจริงที่มีอยู่โดยอิสระ หากแต่ถูกสร้างขึ้นผ่านกระบวนการทางวาทกรรม การสื่อสาร และการตีความของสังคม โดยเฉพาะบทบาทของรัฐและสื่อมวลชนในการกำหนดกรอบความคิด (Framing) ของสาธารณะ

ในบริบทของสงครามซีปนาวู การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับการโจมตี การคาดการณ์ความเสี่ยง และการเน้นย้ำถึงภัยคุกคาม ล้วนมีส่วนในการสร้าง “ภาพของอันตราย” ที่อาจมีผลมากกว่าตัวเหตุการณ์จริง แนวคิดเรื่องกรอบการคุกคามชี้ให้เห็นว่า วิธีการนำเสนอข้อมูล เช่น การเลือกใช้ภาษา การเน้นย้ำบางประเด็น หรือการเปรียบเทียบกับเหตุการณ์รุนแรงในอดีต สามารถกำหนดว่าประชาชนจะมองภัยคุกคามอย่างไร งานของ Yavetz (2024) แสดงให้เห็นว่าการถ่ายทอดเหตุการณ์โจมตีผ่านสื่อแบบเรียลไทม์สามารถเปลี่ยนเหตุการณ์ทางทหารให้กลายเป็น “ประสบการณ์ร่วมของสังคม” ซึ่งมีผลต่ออารมณ์และการรับรู้ของประชาชนอย่างลึกซึ้ง ในขณะเดียวกัน การควบคุมข้อมูลหรือการเลือกนำเสนอข่าวก็มีบทบาทในการกำหนดขอบเขตของสิ่งที่ประชาชนสามารถรับรู้ได้ ดังนั้น ภัยคุกคามในสังคมจึงมิได้เป็นเพียง “สิ่งที่เกิดขึ้น” แต่เป็น “สิ่งที่ถูกสร้างให้มีความหมาย” ผ่านกระบวนการทางสังคมและการเมือง

3. บริบทสงครามซีปนาวู

ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกา อิสราเอล และอิหร่านในช่วงปี ค.ศ. 2026 ได้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านของรูปแบบสงครามจาก “การเผชิญหน้าในสนามรบ” ไปสู่ “สงครามระยะไกล” ที่อาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง โดยเฉพาะการใช้ซีปนาวู (Missile warfare) ซึ่งสามารถโจมตีเป้าหมายได้ในระยะทางไกล ความแม่นยำสูง และเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมิได้เป็นเพียงการพัฒนาทางทหาร แต่ยังมีนัยสำคัญต่อโครงสร้าง ความมั่นคงและชีวิตประจำวันของพลเรือนอย่างลึกซึ้ง

3.1 ลักษณะของสงครามขีปนาวุธ (Missile Warfare)

สงครามขีปนาวุธมีลักษณะสำคัญประการแรกคือ “การโจมตีระยะไกล” (Long-range attack) ซึ่งทำให้ผู้ปฏิบัติการไม่จำเป็นต้องอยู่ในพื้นที่เดียวกับเป้าหมาย การใช้ขีปนาวุธพิสัยไกลและระบบนำวิถีสมัยใหม่ช่วยให้การโจมตีสามารถเกิดขึ้นข้ามพรมแดนโดยไม่ต้องมีการเคลื่อนกำลังพลเข้าสู่พื้นที่สู้รบโดยตรง ลักษณะเช่นนี้ทำให้นิวเคลียร์ “แนวหน้า” (Frontline) และ “แนวหลัง” (Rear) ในสงครามแบบดั้งเดิมเริ่มเลือนหายไป เนื่องจากทุกพื้นที่อาจกลายเป็นเป้าหมายได้ในเวลาใดเวลาหนึ่ง

ประการที่สอง สงครามขีปนาวุธมีลักษณะ “ไม่สามารถคาดการณ์ได้” (Unpredictability) อย่างสูง การโจมตีสามารถเกิดขึ้นโดยไม่มีสัญญาณเตือนล่วงหน้าชัดเจน หรือแม้จะมีระบบเตือนภัย แต่ช่วงเวลาตอบสนองของประชาชนมักมีจำกัด ความไม่แน่นอนนี้ส่งผลให้ประชาชนไม่สามารถวางแผนชีวิตได้อย่างมั่นคง และต้องดำรงอยู่ภายใต้ความเสี่ยงที่ไม่แน่นอนตลอดเวลา

นอกจากนี้สงครามขีปนาวุธยังมีลักษณะของ “ความต่อเนื่องของภัยคุกคาม” กล่าวคือ แม้ในช่วงที่ไม่มีการโจมตีจริง แต่ความเป็นไปได้ของการโจมตียังคงดำรงอยู่และส่งผลต่อการรับรู้ของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “ความเสี่ยงที่ถูกผลิต” (Manufactured risk) ซึ่งทำให้ภัยคุกคามมีได้จำกัดอยู่ที่เหตุการณ์ แต่ขยายไปสู่สภาวะทางสังคมที่ดำรงอยู่ตลอดเวลา (Beck, 1992) อีกทั้ง สงครามขีปนาวุธยังเชื่อมโยงกับ “สงครามข้อมูล” (Information warfare) และ “สงครามจิตวิทยา” (Psychological warfare) อย่างใกล้ชิด เนื่องจากการรายงานข่าวแบบเรียลไทม์ การเผยแพร่ภาพการโจมตี และการสื่อสารของรัฐ มีบทบาทในการสร้างการรับรู้และความกลัวในระดับสังคม (Yavetz, 2024) ส่งผลให้ขอบเขตของสงครามขยายจากมิติทางกายภาพไปสู่มิติทางจิตวิทยาและวัฒนธรรม

3.2 ผลกระทบต่อชีวิตพลเรือน

ลักษณะของสงครามขีปนาวุธดังกล่าวได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตของพลเรือนในหลายมิติ ประการแรกคือการก่อให้เกิด “ภัยคุกคามอย่างต่อเนื่อง” (Constant threat) ซึ่งทำให้ประชาชนต้องใช้ชีวิตภายใต้ความไม่แน่นอนตลอดเวลา แม้ในช่วงเวลาที่ไม่มีการโจมตีจริง ความกลัวต่อการโจมตีที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อก็ยังส่งผลต่อการตัดสินใจและพฤติกรรมของผู้คน

งานศึกษาด้านจิตวิทยาชี้ให้เห็นว่า การอยู่ภายใต้ภัยคุกคามจากขีปนาวุธสามารถก่อให้เกิดความเครียดและภาวะวิตกกังวลในระดับสูง รวมถึงภาวะความเครียดหลังเหตุการณ์สะเทือนในบางกรณี (Shvartsur & Savitsky, 2023) นอกจากนี้การรับรู้ภัยคุกคามอย่างต่อเนื่องยังสามารถส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของประชาชนในระยะยาว แม้จะไม่ได้เผชิญกับการโจมตีโดยตรง (Ben-David et al., 2024)

ประการที่สอง สงครามขีปนาวุธทำให้เกิดสภาวะ “ไร้พื้นที่ปลอดภัย” กล่าวคือ ไม่ว่าประชาชนจะอยู่ในพื้นที่ใด ก็ไม่สามารถมั่นใจได้ว่าจะปลอดภัยจากการโจมตี ความรู้สึกดังกล่าวส่งผลให้ขอบเขตระหว่าง “พื้นที่

สาธารณะ” และ “พื้นที่ส่วนตัว” ถูกทำลายลง บ้าน โรงเรียน หรือสถานที่ทำงาน ซึ่งเคยเป็นพื้นที่ปลอดภัย กลายเป็นพื้นที่ที่อาจตกอยู่ภายใต้ภัยคุกคามได้เช่นเดียวกัน

ผลที่ตามมาคือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การหลีกเลี่ยงการรวมกลุ่ม การลดการเดินทาง หรือการเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉินอยู่เสมอ ขณะเดียวกัน ความไม่ไว้วางใจและความหวาดระแวงในสังคมก็มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่ความตึงเครียดทางสังคมและการแตกแยกในระยะยาว โดยสรุป สงครามซีปนาวุธได้เปลี่ยนแปลงลักษณะของภัยคุกคามจาก “เหตุการณ์เฉพาะหน้า” ไปสู่ “สภาวะถาวรของความไม่มั่นคง” ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งชีวิตประจำวัน สุขภาพจิต และความสัมพันธ์ทางสังคมของพลเรือนอย่างลึกซึ้ง และเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการรับรู้ของสังคมภายใต้เงื่อนไขของความกลัวในยุคสงครามร่วมสมัย

4. ความกลัวในฐานะ “ความเสี่ยง”

ในบริบทของสงครามซีปนาวุธร่วมสมัย ความกลัวมิได้เป็นเพียงปฏิกิริยาทางอารมณ์ต่อเหตุการณ์รุนแรง หากแต่ทำหน้าที่เป็น “รูปแบบหนึ่งของความเสี่ยงทางสังคม” ที่ถูกผลิต ขยาย และทำให้คงอยู่ผ่านกระบวนการทางสังคมและการสื่อสาร แนวคิดสังคมความเสี่ยงของUlrich Beck ชี้ให้เห็นว่า ความเสี่ยงในโลกสมัยใหม่ไม่ได้จำกัดอยู่ที่อันตรายที่เกิดขึ้นจริง แต่รวมถึง “การรับรู้ถึงความเป็นไปได้ของอันตราย” ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและโครงสร้างสังคมได้อย่างลึกซึ้ง (Beck, 1992) ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว ความกลัวจึงกลายเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างภัยคุกคาม การรับรู้ และการตอบสนองของสังคม

4.1 การรับรู้ความเสี่ยง (Perceived Risk)

หนึ่งในประเด็นสำคัญของการทำความเข้าใจความกลัวในสังคมคือความแตกต่างระหว่าง “ความเสี่ยงจริง” (Objective risk) และ “ความเสี่ยงที่ถูกรับรู้” ในหลายกรณี โดยเฉพาะในสถานการณ์สงครามซีปนาวุธ ประชาชนมิได้ตอบสนองต่อข้อมูลเชิงสถิติหรือข้อเท็จจริงโดยตรง แต่ตอบสนองต่อ “ภาพของความเสี่ยง” ที่ถูกสร้างขึ้นผ่านการรับรู้และประสบการณ์ทางสังคม

การศึกษาด้านจิตวิทยาชี้ให้เห็นว่า มนุษย์มีแนวโน้มที่จะประเมินความเสี่ยงสูงเกินกว่าความเป็นจริง เมื่อเผชิญกับภัยคุกคามที่มีลักษณะไม่แน่นอน ควบคุมไม่ได้ และมีผลกระทบรุนแรง (Bierman & Kelty, 2019) สงครามซีปนาวุธมีคุณสมบัติดังกล่าวครบถ้วน กล่าวคือการโจมตีอาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ไม่สามารถคาดการณ์ได้ และมีศักยภาพในการสร้างความเสียหายสูง ส่งผลให้ “ความรู้สึกเสี่ยง” ของประชาชนมักสูงกว่าความเสี่ยงจริง ยิ่งไปกว่านั้นการรับรู้ความเสี่ยงยังถูกกำหนดโดยบริบททางสังคม เช่น ประสบการณ์ของคนรอบข้าง ข่าวสารจากสื่อ หรือการสื่อสารของรัฐ ทำให้ความกลัวสามารถขยายตัวในระดับสังคม แม้ในกรณีที่เหตุการณ์จริงมีความถี่ต่ำ การรับรู้ดังกล่าวจึงกลายเป็น “ความจริงทางสังคม” ที่มีผลต่อการตัดสินใจและพฤติกรรมของผู้คน

4.2 การขยายความเสี่ยง (Risk Amplification)

ความกลัวในสังคมได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยว หากแต่ถูก “ขยาย” ผ่านกระบวนการทางสังคม โดยเฉพาะบทบาทของสื่อมวลชนและเทคโนโลยีการสื่อสาร แนวคิดเรื่อง “การขยายความเสี่ยงทางสังคม” (Social amplification of risk) อธิบายว่า การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับภัยคุกคามสามารถเพิ่มระดับความกลัวของสังคมได้ แม้เหตุการณ์จริงจะไม่ได้เปลี่ยนแปลง

ในบริบทของสงครามซีปนาอูธ การรายงานข่าวแบบต่อเนื่อง การเผยแพร่ภาพการโจมตี และการแจ้งเตือนภัยแบบเรียลไทม์ล้วนมีบทบาทในการสร้าง “บรรยากาศของความไม่ปลอดภัย” ที่ครอบคลุมทั้งสังคม งานศึกษาของ Yavetz (2024) ชี้ให้เห็นว่าการถ่ายทอดเหตุการณ์โจมตีผ่านสื่อสามารถเปลี่ยนเหตุการณ์เฉพาะหน้าให้กลายเป็น “ประสบการณ์ร่วม” ของประชาชน ซึ่งมีผลต่ออารมณ์และการรับรู้ในวงกว้าง

นอกจากนี้การใช้ภาษาที่เน้นความรุนแรง เช่น “ภัยคุกคามร้ายแรง” “การโจมตีครั้งใหญ่” หรือ “สถานการณ์ฉุกเฉิน” ยังมีส่วนในการเพิ่มระดับความตื่นตระหนกของสังคม การขยายความเสี่ยงจึงมิได้เป็นเพียงผลข้างเคียงของการสื่อสาร แต่เป็นกระบวนการที่สามารถกำหนดระดับความกลัวของสังคมได้โดยตรงในบางกรณี การขยายความเสี่ยงอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับมาตรการด้านความมั่นคง เช่น การเพิ่มอำนาจของรัฐ หรือการจำกัดเสรีภาพของประชาชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่าง “ความกลัว” กับ “อำนาจ” ในสังคมร่วมสมัย

4.3 ความวิตกกังวลถาวร (Permanent Anxiety)

เมื่อความเสี่ยงถูกผลิตและขยายอย่างต่อเนื่อง ผลที่ตามมาคือการก่อรูปของ “ความวิตกกังวลถาวร” ซึ่งเป็นสถานะที่ความกลัวไม่ได้เกิดขึ้นเป็นช่วงเวลา แต่กลายเป็นพื้นฐานของชีวิตประจำวันในสังคมที่เผชิญกับภัยคุกคามจากสงครามซีปนาอูธ ประชาชนต้องดำรงชีวิตภายใต้ความไม่แน่นอนอย่างต่อเนื่อง ไม่สามารถคาดการณ์อนาคตได้อย่างมั่นคง และต้องเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉินอยู่เสมอ งานศึกษาทางจิตวิทยาพบว่า การอยู่ภายใต้ภัยคุกคามเช่นนี้สามารถนำไปสู่ภาวะความเครียดเรื้อรัง ความวิตกกังวล และความเหนื่อยล้าทางจิตใจ (Ben-David et al., 2024)

ความวิตกกังวลถาวรมีผลกระทบต่อโครงสร้างสังคมในวงกว้าง เช่น การลดลงของความไว้วางใจ การเพิ่มขึ้นของความระมัดระวัง และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน ผู้คนอาจหลีกเลี่ยงกิจกรรมบางประเภท จำกัดการเดินทาง หรือยอมรับข้อจำกัดต่าง ๆ เพื่อแลกกับความรู้สึกปลอดภัย

ในระยะยาว สถานะดังกล่าวอาจนำไปสู่การ “ทำให้ความกลัวเป็นเรื่องปกติ” (Normalization of fear) ซึ่งทำให้สังคมคุ้นชินกับความไม่มั่นคง และยอมรับเงื่อนไขดังกล่าวโดยไม่ตั้งคำถาม โดยสรุปความกลัวในบริบทของสงครามซีปนาอูธสามารถทำความเข้าใจได้ในฐานะ “ความเสี่ยงทางสังคม” ที่ถูกผลิต รับรู้ และขยายผ่านกระบวนการทางสังคม ความแตกต่างระหว่างความเสี่ยงจริงกับความเสี่ยงที่ถูกรับรู้ การขยายความกลัวผ่านสื่อ และการก่อรูปของความวิตกกังวลถาวร ล้วนมีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมและการรับรู้ของประชาชน ดังนั้น

ความเสี่ยงในสังคมร่วมสมัยมิได้เป็นเพียงข้อเท็จจริงเชิงวัตถุ แต่เป็น “ความจริงทางสังคม” ที่ถูกสร้างขึ้น และเมื่อความเสี่ยงดังกล่าวถูกขยายอย่างต่อเนื่อง ก็จะกลายเป็นกลไกสำคัญในการกำกับและจัดระเบียบสังคมภายใต้เงื่อนไขของความกลัวอย่างเป็นระบบ

5. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ภายใต้บริบทของสงครามชิปนาอูที่มีลักษณะไม่แน่นอนและเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ ความกลัวมิได้หยุดอยู่เพียงในระดับการรับรู้ หากแต่แปรเปลี่ยนเป็น “แรงขับเคลื่อนพฤติกรรม” ที่กำหนดวิธีการดำเนินชีวิตของประชาชนในชีวิตประจำวันอย่างเป็นรูปธรรม การอยู่ภายใต้ภัยคุกคามอย่างต่อเนื่องทำให้นักวิจัยต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม โดยพฤติกรรมเหล่านี้มิได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่เป็นผลจากกระบวนการตีความความเสี่ยงและความกลัวที่ได้กล่าวไว้ในส่วนก่อนหน้า

5.1 พฤติกรรมเพื่อความอยู่รอด (Survival Behavior)

หนึ่งในผลกระทบที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดของความกลัวคือการเกิด “พฤติกรรมเพื่อความอยู่รอด” ซึ่งเป็นการปรับตัวของมนุษย์เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามโดยตรง ในบริบทของสงครามชิปนาอู พฤติกรรมดังกล่าวมักปรากฏในรูปแบบของการหลีกเลี่ยงพื้นที่เสี่ยง เช่น การหลีกเลี่ยงสถานที่สาธารณะ พื้นที่ชุมนุม หรือพื้นที่ที่เคยเป็นเป้าหมายของการโจมตี

นอกจากนี้ประชาชนยังมีแนวโน้มที่จะเตรียมความพร้อมสำหรับสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น การเตรียมอุปกรณ์ยังชีพ การจัดเตรียมที่หลบภัย หรือการติดตามข่าวสารอย่างใกล้ชิด พฤติกรรมเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า “ความเป็นไปได้ของภัยคุกคาม” มีผลต่อการตัดสินใจไม่แพ้ “ภัยคุกคามที่เกิดขึ้นจริง”

งานศึกษาด้านจิตวิทยาสงครามชี้ให้เห็นว่า เมื่อมนุษย์เผชิญกับภัยคุกคามที่ไม่สามารถควบคุมได้ พวกเขา มักหันไปใช้กลยุทธ์การลดความเสี่ยง (Risk-avoidance strategies) เพื่อสร้างความรู้สึกรับรู้ควบคุมสถานการณ์ แม้จะเป็นเพียงในเชิงสัญลักษณ์ก็ตาม (Bierman & Kelty, 2019) ดังนั้น พฤติกรรมเพื่อความอยู่รอดจึงไม่เพียงแต่มีเป้าหมายเพื่อความปลอดภัยทางกายภาพ แต่ยังเป็นกลไกในการจัดการกับความกลัวในระดับจิตใจด้วย

5.2 การจำกัดตนเอง (Self-Restriction)

นอกจากพฤติกรรมเพื่อความอยู่รอดแล้ว ความกลัวยังนำไปสู่ “การจำกัดตนเอง” ซึ่งเป็นกระบวนการที่บุคคลปรับลดกิจกรรมหรือเสรีภาพของตนเองโดยสมัครใจ เพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในบริบทของสงครามชิปนาอู การจำกัดตนเองอาจปรากฏในหลายรูปแบบ เช่น การลดการเดินทาง การหลีกเลี่ยงการรวมกลุ่ม การลดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ หรือแม้กระทั่งการหลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง พฤติกรรมเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า ความกลัวสามารถทำหน้าที่เป็น “กลไกควบคุมตนเอง” (Self-disciplining mechanism) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Michel Foucault ที่ชี้ว่า อำนาจมิได้ทำงานผ่านการบังคับเพียงอย่างเดียว แต่สามารถทำให้ปัจเจกควบคุมตนเองได้โดยสมัครใจ

ในแง่ของความกลัวจึงมีบทบาทในการทำให้ประชาชน “ยอมจำกัดเสรีภาพของตนเอง” โดยไม่จำเป็นต้องมีการบังคับจากรัฐโดยตรง ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของอำนาจในสังคมร่วมสมัย การจำกัดตนเองดังกล่าวยังมีผลกระทบต่อโครงสร้างสังคมในวงกว้าง เช่น การลดลงของพื้นที่สาธารณะ การลดการมีส่วนร่วมทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

5.3 การปรับตัวทางสังคม (Social Adaptation)

ในระดับที่กว้างขึ้นความกลัวยังนำไปสู่ “การปรับตัวทางสังคม” ซึ่งเป็นกระบวนการที่สังคมโดยรวมปรับตัวเข้ากับเงื่อนไขของความไม่แน่นอนและความเสี่ยง การปรับตัวนี้มีได้เกิดขึ้นเพียงในระดับปัจเจก แต่รวมถึงการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้าง เช่น รูปแบบการใช้ชีวิต การจัดการพื้นที่สาธารณะ และวัฒนธรรมของสังคม

ตัวอย่างของการปรับตัวทางสังคม ได้แก่ การทำให้การตรวจสอบความปลอดภัยกลายเป็นเรื่องปกติ การยอมรับการเฝ้าระวังในชีวิตประจำวัน หรือการพัฒนาาระบบเตือนภัยและการตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉิน การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า สังคมมิได้เพียง “ตอบสนอง” ต่อภัยคุกคาม แต่ยัง “ปรับโครงสร้าง” ของตนเองให้สอดคล้องกับความเสี่ยง

ในขณะเดียวกันการปรับตัวดังกล่าวยังมีมิติทางวัฒนธรรม กล่าวคือ ความไม่แน่นอนและความกลัวกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตที่ผู้คนต้องเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมด้วย งานศึกษาทางจิตวิทยาพบว่า เมื่อมนุษย์เผชิญกับภัยคุกคามอย่างต่อเนื่อง พวกเขามักพัฒนา “กลไกการปรับตัว” (Coping mechanisms) เพื่อรักษาความสมดุลทางจิตใจ เช่น การยอมรับสถานการณ์ การสร้างกิจวัตรใหม่ หรือการพึ่งพาเครือข่ายทางสังคม (Ben-David et al., 2024)

โดยสรุปความกลัวภายใต้บริบทของสงครามซีปนาวูร์มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนในหลายมิติ ตั้งแต่พฤติกรรมเพื่อความอยู่รอด การจำกัดตนเอง ไปจนถึงการปรับตัวทางสังคมในระดับโครงสร้างพฤติกรรมเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า ความกลัวมิได้เป็นเพียงอารมณ์ชั่วคราว แต่เป็น “กลไกเชิงสังคม” ที่กำหนดวิถีชีวิตของผู้คน และมีบทบาทในการจัดระเบียบสังคมในสถานะของความไม่มั่นคง ดังนั้น บทความนี้จะเสนอว่า ภายใต้เงื่อนไขของสงครามร่วมสมัย ความกลัวได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่เปลี่ยนแปลง “วิถีชีวิตประจำวัน” ของประชาชนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

6. การเปลี่ยนแปลงการรับรู้ (Perception Change)

ภายใต้เงื่อนไขของสงครามซีปนาวูร์ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญมิได้เกิดขึ้นเพียงในระดับพฤติกรรม หากแต่เกิดขึ้นอย่างลึกซึ้งในระดับ “การรับรู้” ซึ่งเป็นกรอบพื้นฐานที่มนุษย์ใช้ในการตีความโลก ความกลัวและความเสี่ยงที่ถูกผลิตและขยายในสังคมทำให้การรับรู้ของประชาชนต่อความปลอดภัย ความมั่นคง และบทบาทของรัฐเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ

ในบริบทนี้การรับรู้ได้เป็นกระบวนการที่เป็นกลางหรือเกิดขึ้นโดยอิสระ แต่เป็นผลของกระบวนการทางสังคม วาทกรรม และการสื่อสารที่กำหนดว่า “อะไรคือภัยคุกคาม” และ “ควรมองโลกอย่างไร” ดังนั้น การทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงการรับรู้จึงเป็นกุญแจสำคัญในการอธิบายว่าความกลัวสามารถกำหนดทิศทางของสังคมได้อย่างไร

6.1 การรับรู้ภัยคุกคาม (Threat Perception)

หนึ่งในผลกระทบสำคัญของสงครามซีปนาวุธคือการเปลี่ยนแปลง “การรับรู้ภัยคุกคาม” ซึ่งทำให้โลกถูกมองในฐานะ “พื้นที่อันตราย” มากกว่าพื้นที่ปลอดภัย ภายใต้สภาวะที่การโจมตีสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่ ประชาชนมีแนวโน้มที่จะมองว่าสภาพแวดล้อมรอบตัวเต็มไปด้วยความเสี่ยง แม้ในสถานการณ์ที่ไม่มีการโจมตีจริงเกิดขึ้น

แนวคิดสังคมความเสี่ยงของ Ulrich Beck ช่วยอธิบายปรากฏการณ์นี้ได้อย่างชัดเจน โดย Beck (1992) ชี้ให้เห็นว่าในสังคมสมัยใหม่ ความเสี่ยงมีได้ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับการรับรู้ และการตีความ ของสังคม การรับรู้ภัยคุกคามจึงสามารถขยายตัวได้ แม้ในกรณีที่ความเสี่ยงจริงมีจำกัด ในบริบทของสงครามซีปนาวุธ ความไม่แน่นอนและความไม่สามารถคาดการณ์ได้ทำให้ประชาชนมีแนวโน้มที่จะประเมินความเสี่ยงสูงกว่าความเป็นจริง ส่งผลให้โลกถูกมองว่าเป็นสถานที่ที่ไม่ปลอดภัยโดยพื้นฐาน การรับรู้เช่นนี้มีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจ การใช้ชีวิต และความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้คน

6.2 ความไว้วางใจในรัฐ (Trust in State)

ภายใต้สภาวะของความไม่มั่นคง การรับรู้ของประชาชนต่อ “รัฐ” ก็เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ โดยรัฐถูกมองในฐานะ “ผู้ปกป้อง” (Protector) ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการภัยคุกคามและลดความเสี่ยง เมื่อประชาชนเผชิญกับภัยคุกคามที่ตนเองไม่สามารถควบคุมได้ เช่น การโจมตีด้วยซีปนาวุธ พวกเขาจะหันไปพึ่งพารัฐ ในฐานะแหล่งความมั่นคง ทั้งในด้านการป้องกัน การแจ้งเตือน และการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ระดับความไว้วางใจในรัฐเพิ่มสูงขึ้นในบางบริบท โดยเฉพาะเมื่อรัฐสามารถแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการปกป้องประชาชน

อย่างไรก็ตาม ความไว้วางใจในรัฐมิได้เป็นปรากฏการณ์ที่เป็นกลาง หากแต่สัมพันธ์กับการรับรู้ภัยคุกคาม กล่าวคือ ยิ่งประชาชนรับรู้ภัยคุกคามรุนแรงมากเท่าใด พวกเขายิ่งมีแนวโน้มที่จะยอมรับบทบาทของรัฐมากขึ้นเท่านั้น (Evrigenis, 2008) ในแง่นี้ ความกลัวจึงมีบทบาทในการเสริมสร้างความชอบธรรมให้กับอำนาจของรัฐ ในขณะที่ความไว้วางใจดังกล่าวอาจนำไปสู่การยอมรับมาตรการที่จำกัดเสรีภาพ เช่น การเฝ้าระวัง การควบคุมข้อมูล หรือการใช้อำนาจพิเศษ ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่าง “ความมั่นคง” และ “เสรีภาพ” ในสังคมร่วมสมัย

6.3 การกำหนดกรอบการรับรู้ผ่านสื่อ (Media Framing)

อีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทในการกำหนดการรับรู้ของประชาชนคือ “สื่อมวลชน” และกระบวนการ “การกำหนดกรอบการรับรู้” ซึ่งหมายถึงการเลือกนำเสนอข้อมูลในลักษณะที่ส่งผลต่อการตีความของผู้รับสาร

ในบริบทของสงครามซีปนาวูธ การรายงานข่าวเกี่ยวกับการโจมตี การคาดการณ์ภัยคุกคาม และการวิเคราะห์สถานการณ์ ล้วนมีบทบาทในการสร้าง “ภาพของความเป็นจริง” ที่ประชาชนใช้ในการทำความเข้าใจโลก งานศึกษาของYavetz (2024) แสดงให้เห็นว่า การถ่ายทอดเหตุการณ์โจมตีแบบเรียลไทม์สามารถเปลี่ยนเหตุการณ์ทางทหารให้กลายเป็นประสบการณ์ร่วมของสังคม ซึ่งมีผลต่อทั้งอารมณ์และการรับรู้ของผู้คน

นอกจากนี้การเลือกใช้ภาษาและกรอบการนำเสนอ เช่น การเน้นย้ำความรุนแรง การใช้คำที่กระตุ้นอารมณ์ หรือการสร้างภาพของศัตรู ยังมีบทบาทในการกำหนดว่าประชาชนจะมองสถานการณ์อย่างไร กระบวนการนี้ทำให้การรับรู้มิได้เป็นเพียงการสะท้อนความเป็นจริง แต่เป็นผลของการ “ประกอบสร้างความหมาย” ผ่านวาทกรรมในบางกรณี สื่อยังทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดวาทกรรมของรัฐ ซึ่งมีผลในการกำหนดขอบเขตของสิ่งที่ประชาชนสามารถรับรู้และตีความได้ ดังนั้นการรับรู้ของสังคมจึงเป็นผลลัพธ์ของความสัมพันธ์ระหว่างสื่อ รัฐ และบริบททางสังคม

7. อัตลักษณ์ภายใต้ความกลัว

ภายใต้เงื่อนไขของสงครามซีปนาวูธ ความกลัวมิได้เพียงส่งผลต่อพฤติกรรมและการรับรู้ของประชาชนเท่านั้น หากยังมีบทบาทสำคัญในการก่อรูป “อัตลักษณ์ทางสังคม” (social identity) อย่างลึกซึ้ง กล่าวคือเมื่อสังคมเผชิญกับภัยคุกคามร่วมกัน อัตลักษณ์ของผู้คนมิได้ถูกกำหนดเพียงโดยปัจจัยทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ หรือชาติพันธุ์ แต่ถูกหล่อหลอมผ่าน “ประสบการณ์ของความกลัว” และ “การรับรู้ถึงศัตรู” อย่างต่อเนื่อง ในบริบทนี้ อัตลักษณ์จึงมิใช่สิ่งที่คงที่ หากเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ โดยเฉพาะในภาวะวิกฤตที่ความมั่นคงกลายเป็นประเด็นหลักของสังคม

7.1 อัตลักษณ์แห่งความกลัว (Fear Identity)

หนึ่งในรูปแบบสำคัญของอัตลักษณ์ภายใต้สงครามคือ “อัตลักษณ์แห่งความกลัว” ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลนิยามตนเองและกลุ่มของตนผ่านประสบการณ์ของภัยคุกคามและความไม่มั่นคง กล่าวคือความกลัวมิได้เป็นเพียงอารมณ์ชั่วครวญ แต่กลายเป็นส่วนหนึ่งของการรับรู้ตนเองในฐานะ “ผู้ที่อยู่ภายใต้ภัยคุกคาม”

ในสังคมที่เผชิญกับสงครามซีปนาวูธอย่างต่อเนื่อง ประชาชนอาจเริ่มมองตนเองในฐานะ “ผู้รอดชีวิต” (Survivors) หรือ “ผู้ที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยง” ซึ่งส่งผลต่อวิถีคิด การตัดสินใจ และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น อัตลักษณ์เช่นนี้มักเชื่อมโยงกับความรู้สึกเปราะบาง (Vulnerability) และความจำเป็นในการป้องกันตนเอง

แนวคิดนี้สอดคล้องกับงานของ Ulrich Beck ที่ชี้ให้เห็นว่า ในสังคมความเสี่ยง อัตลักษณ์ของมนุษย์เริ่มถูกกำหนดผ่านความสัมพันธ์กับ “ความเสี่ยง” มากกว่าปัจจัยแบบดั้งเดิม กล่าวคือ ผู้คนมิได้เพียงถามว่า “ฉันเป็นใคร” แต่ยังถามว่า “ฉันอยู่ภายใต้ความเสี่ยงแบบใด” และ “ฉันควรปกป้องตนเองอย่างไร”

7.2 การแบ่งขั้ว “เรา” กับ “ศัตรู” (Us vs Enemy)

นอกจากการก่อรูปอัตลักษณ์ในระดับปัจเจกแล้ว ความกลัวยังมีบทบาทสำคัญในการสร้าง “อัตลักษณ์แบบกลุ่ม” ผ่านกระบวนการแบ่งขั้วระหว่าง “เรา” และ “ศัตรู” ซึ่งเป็นกลไกพื้นฐานของสังคมในภาวะสงคราม

เมื่อสังคมเผชิญกับภัยคุกคามร่วมกัน การสร้างภาพของ “ศัตรู” มีบทบาทในการกำหนดขอบเขตของกลุ่มและเสริมสร้างความเป็นเอกภาพภายในกลุ่มเดียวกัน งานของ Evrigenis (2008) ชี้ให้เห็นว่า “ความกลัวศัตรู” เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้คนรวมตัวกันและยอมรับการกระทำร่วมทางการเมือง ในบริบทของสงครามซีปนาวุธ กระบวนการแบ่งขั้วดังกล่าวมักถูกเสริมผ่านวาทกรรมของรัฐและสื่อ ซึ่งนำเสนอภาพของฝ่ายตรงข้ามในฐานะภัยคุกคามต่อความมั่นคงและความอยู่รอดของชาติ ส่งผลให้การรับรู้ของประชาชนต่อ “ผู้อื่น” ถูกกำหนดในลักษณะที่เป็นลบและลดทอนความเป็นมนุษย์ (Dehumanization) ผลที่ตามมาคือการเพิ่มขึ้นของความไม่ไว้วางใจ ความหวาดระแวง และความตึงเครียดระหว่างกลุ่ม ซึ่งอาจนำไปสู่ความแตกแยกทางสังคมในระยะยาว แม้ว่าจะช่วยเสริมสร้างความเป็นเอกภาพภายในกลุ่มในระยะสั้นก็ตาม

7.3 ชาตินิยมเชิงอารมณ์ (Emotional Nationalism)

อีกหนึ่งผลลัพธ์สำคัญของอัตลักษณ์ภายใต้ความกลัวคือการก่อรูปของ “ชาตินิยมเชิงอารมณ์” ซึ่งเป็นรูปแบบของความรู้สึกผูกพันกับชาติที่ถูกขับเคลื่อนด้วยอารมณ์ เช่น ความกลัว ความโกรธ และความภาคภูมิใจ ภายใต้ภัยคุกคามจากสงคราม ความรู้สึกผูกพันกับชาติอาจเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากประชาชนมองว่าชาติเป็น “พื้นที่แห่งความปลอดภัย” และเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการปกป้อง งานของ Andreas Wimmer ชี้ให้เห็นว่าชาตินิยมมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเป็นเอกภาพทางสังคม โดยเฉพาะในช่วงเวลาของความขัดแย้ง อย่างไรก็ตาม ชาตินิยมเชิงอารมณ์มีลักษณะเฉพาะคือ การเชื่อมโยงอัตลักษณ์กับอารมณ์อย่างเข้มข้น ซึ่งอาจนำไปสู่การยอมรับความรุนแรงในฐานะสิ่งที่ “จำเป็น” หรือ “ชอบธรรม” เพื่อปกป้องชาติ กระบวนการดังกล่าวยังอาจทำให้การวิพากษ์วิจารณ์รัฐหรือการตั้งคำถามต่อสงครามถูกมองว่าเป็นการคุกคามต่อความมั่นคง ในแง่นี้ ชาตินิยมเชิงอารมณ์จึงมีลักษณะเป็นทั้ง “พลังรวมกลุ่ม” และ “กลไกควบคุม” ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและการรับรู้ของประชาชน

โดยสรุป ความกลัวในบริบทของสงครามซีปนาวุธมีบทบาทสำคัญในการก่อรูปอัตลักษณ์ทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม ตั้งแต่อัตลักษณ์แห่งความกลัว การแบ่งขั้วระหว่าง “เรา” และ “ศัตรู” ไปจนถึงชาตินิยมเชิงอารมณ์ กระบวนการเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า อัตลักษณ์มิได้เป็นเพียงผลผลิตของประวัติศาสตร์หรือวัฒนธรรม แต่เป็นผลของ “สภาวะทางอารมณ์และความเสี่ยง” ที่ผู้คนเผชิญอยู่ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นบทความนี้จึงเสนอว่า ภายใต้เงื่อนไขของสงครามร่วมสมัย ความกลัวได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดว่า “เราเป็นใคร” และ “เรามองผู้อื่นอย่างไร” ในสังคมอย่างเป็นระบบ

8. ผลกระทบทางสังคม

สงครามซีปนาวุธในบริบทร่วมสมัยมิได้ส่งผลกระทบเพียงในระดับพฤติกรรมหรือการรับรู้ของปัจเจกชน หากแต่แผ่ขยายไปสู่ระดับ “โครงสร้างสังคม” อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะผ่านการก่อรูปของวัฒนธรรมแห่งความกลัว การเปลี่ยนแปลงสภาพจิตใจของสังคมในภาพรวม และการเพิ่มขึ้นของความแตกแยกทางสังคม กระบวนการเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าสงครามได้กลายเป็น “แรงกระทำเชิงโครงสร้าง” ที่หล่อหลอมวิถีคิด ความสัมพันธ์ และพลวัตของสังคมในระยะยาว

8.1 วัฒนธรรมแห่งความกลัว (Fear Culture)

หนึ่งในผลกระทบที่สำคัญที่สุดของสงครามคือการก่อรูปของ “วัฒนธรรมแห่งความกลัว” (Fear culture) ซึ่งหมายถึงสถานะที่ความกลัวกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันและถูกทำให้เป็นเรื่องปกติในสังคม ภายใต้สงครามซีปนาวุธที่มีลักษณะไม่แน่นอนและเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ความกลัวมิได้เกิดขึ้นเป็นช่วงเวลา แต่กลายเป็น “บรรยากาศถาวร” ที่ครอบคลุมสังคม

ในสภาวะดังกล่าว พฤติกรรมและการตัดสินใจของผู้คนถูกกำหนดโดยความกลัวมากขึ้น เช่น การหลีกเลี่ยงพื้นที่เสี่ยง การติดตามข่าวสารอย่างต่อเนื่อง หรือการยอมรับมาตรการด้านความมั่นคงของรัฐโดยไม่ตั้งคำถาม แนวคิดสังคมความเสี่ยงของ Ulrich Beck อธิบายว่า เมื่อความเสี่ยงถูกผลิตและรับรู้อย่างต่อเนื่อง ความกลัวจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างสังคม (Beck, 1992) วัฒนธรรมแห่งความกลัวยังมีผลในเชิงวัฒนธรรมและค่านิยม กล่าวคือ สังคมอาจเริ่มให้ความสำคัญกับ “ความปลอดภัย” มากกว่า “เสรีภาพ” และยอมรับการจำกัดสิทธิในนามของความมั่นคงมากขึ้น ซึ่งมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาการของสังคมประชาธิปไตยในระยะยาว

8.2 สังคมแห่งความวิตกกังวล (Anxiety Society)

นอกจากการก่อรูปของวัฒนธรรมแห่งความกลัวแล้ว สงครามยังนำไปสู่การก่อรูปของ “สังคมแห่งความวิตกกังวล” ซึ่งเป็นสภาวะที่ความเครียด ความกังวล และความไม่มั่นคงกลายเป็นลักษณะเด่นของสังคมโดยรวม ในบริบทของสงครามซีปนาวุธ ความวิตกกังวลมิได้จำกัดอยู่เฉพาะผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการโจมตี แต่สามารถแพร่กระจายไปสู่ประชาชนในวงกว้างผ่านสื่อและการรับรู้ร่วม งานศึกษาทางจิตวิทยาพบว่า การอยู่ภายใต้ภัยคุกคามอย่างต่อเนื่องสามารถนำไปสู่ความเครียดเรื้อรัง ภาวะวิตกกังวล และความเหนื่อยล้าทางจิตใจ (Ben-David et al., 2024)

สภาวะดังกล่าวส่งผลต่อทั้งระดับปัจเจกและระดับสังคม ในระดับปัจเจก ผู้คนอาจประสบปัญหาสุขภาพจิต เช่น ความเครียดหรือภาวะซึมเศร้า ขณะที่ในระดับสังคม ความวิตกกังวลร่วม (Collective anxiety) อาจนำไปสู่การลดลงของความไว้วางใจ การเพิ่มขึ้นของความระมัดระวัง และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของความสัมพันธ์ทางสังคมยิ่งไปกว่านั้น สังคมแห่งความวิตกกังวลยังมีแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อภัยคุกคามด้วยวิธีการที่เน้นความมั่นคง

มากขึ้น เช่น การสนับสนุนนโยบายที่เข้มงวด หรือการยอมรับการใช้อำนาจของรัฐในระดับสูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่าง “ความกลัว” กับ “การเมืองของความมั่นคง”

8.3 ความแตกแยกทางสังคม (Polarization)

อีกหนึ่งผลกระทบสำคัญของสงครามคือการเพิ่มขึ้นของ “ความแตกแยกทางสังคม” ซึ่งเกิดจากการแบ่งขั้วระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ทั้งในมิติทางการเมือง อัตลักษณ์ หรือทัศนคติ กระบวนการสร้าง “เรา” และ “ศัตรู” ที่เกิดขึ้นในภาวะสงครามมีบทบาทสำคัญในการผลักดันความแตกแยกดังกล่าว กล่าวคือการเน้นย้ำถึงภัยคุกคามจากฝ่ายตรงข้ามทำให้ประชาชนมีแนวโน้มที่จะรวมตัวกันภายในกลุ่มเดียวกัน ขณะเดียวกันก็เพิ่มความไม่ไว้วางใจต่อกลุ่มอื่น งานศึกษาของ Fiedler (2023) ชี้ให้เห็นว่า ความขัดแย้งทางอาวุธมักนำไปสู่การลดลงของความไว้วางใจระหว่างกลุ่ม และเพิ่มความเป็นพวกพ้องภายในกลุ่ม

ในบางกรณี ความแตกแยกอาจขยายไปสู่การตีตรา (Stigmatization) หรือการกีดกันทางสังคม โดยเฉพาะต่อกลุ่มที่ถูกมองว่าเป็น “คนนอก” หรือมีความเชื่อมโยงกับฝ่ายศัตรู ผลที่ตามมาคือการลดลงของความเป็นเอกภาพในระดับสังคมโดยรวม และการเพิ่มขึ้นของความตึงเครียดระหว่างกลุ่ม อย่างไรก็ตาม ควรสังเกตว่า ความแตกแยกดังกล่าวอาจเกิดควบคู่ไปกับการเพิ่มขึ้นของความเป็นเอกภาพภายในกลุ่มเดียวกัน กล่าวคือ สงครามสามารถสร้างความเหนียวแน่นภายใน และการแบ่งแยกภายนอกได้ในเวลาเดียวกัน ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของสังคมในภาวะวิกฤต

โดยสรุปสงครามซีปนาวุธได้ก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคมในหลายมิติ ตั้งแต่วัฒนธรรมแห่งความกลัว สังคมแห่งความวิตกกังวล ไปจนถึงความแตกแยกทางสังคม กระบวนการเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า ความกลัวมิได้เป็นเพียงอารมณ์ส่วนบุคคล แต่เป็น “พลังเชิงโครงสร้าง” ที่สามารถกำหนดทิศทางของสังคมได้ ดังนั้น บทความขอเสนอว่า ภายใต้เงื่อนไขของสงครามร่วมสมัย ความกลัวได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการปรับเปลี่ยนทั้งค่านิยม ความสัมพันธ์ และโครงสร้างของสังคม ซึ่งมีนัยสำคัญต่อการทำความเข้าใจพลวัตของสังคมในยุคแห่งความไม่แน่นอนอย่างยิ่ง

สรุป

สงครามซีปนาวุธระหว่างสหรัฐอเมริกา อิสราเอล และอิหร่านในบริบทร่วมสมัยมิได้เป็นเพียงความขัดแย้งทางทหาร หากแต่เป็น “กระบวนการทางสังคม” ที่มีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อพฤติกรรม การรับรู้ และอัตลักษณ์ของประชาชน ผ่านกลไกสำคัญคือ “ความกลัว” และ “ความเสี่ยง”

ในมิติแรก สงครามได้ผลิต “ความเสี่ยงเชิงสังคม” ที่มีได้จำกัดอยู่เพียงเหตุการณ์จริง แต่ขยายไปสู่การรับรู้ของประชาชน ทำให้เกิดสภาวะ “ความไม่มั่นคงถาวร” ซึ่งส่งผลให้ผู้คนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อความอยู่รอด จำกัดการใช้ชีวิต และยอมรับเงื่อนไขของความไม่แน่นอนในชีวิตประจำวัน

ในมิติที่สอง การรับรู้ของประชาชนต่อโลกและรัฐได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ โดยโลกถูกมองว่าเป็นพื้นที่อันตราย ขณะที่รัฐถูกมองในฐานะผู้ปกป้อง การรับรู้ดังกล่าวนี้ได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ แต่ถูกกำหนดผ่านวาทกรรมความมั่นคงและการสื่อสารของสื่อ ซึ่งมีบทบาทในการสร้าง “ความจริงทางสังคม” เกี่ยวกับภัยคุกคาม

ในมิติที่สาม ความกลัวมีบทบาทสำคัญในการก่อรูปอัตลักษณ์ทางสังคม ทั้งในรูปแบบของอัตลักษณ์แห่งความกลัว การแบ่งขั้วระหว่าง “เรา” และ “ศัตรู” และชาตินิยมเชิงอารมณ์ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเป็นเอกภาพภายในกลุ่ม แต่ขณะเดียวกันก็นำไปสู่ความแตกแยกและความตึงเครียดระหว่างกลุ่ม

ในมิติสุดท้าย ผลกระทบทางสังคมของสงครามปรากฏในรูปของวัฒนธรรมแห่งความกลัว สังคมแห่งความวิตกกังวล และความแตกแยกทางสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ความกลัวได้กลายเป็น “พลังเชิงโครงสร้าง” ที่กำหนดทิศทางของสังคมในระยะยาว ดังนั้น บทความนี้จึงยืนยันข้อเสนอหลักว่า ภายใต้เงื่อนไขของสงครามซีปนาบูรร่วมสมัย “ความเสียมิได้เป็นเพียงข้อเท็จจริง หากแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างและขยายจนกลายเป็นความจริงทางสังคม” และในกระบวนการดังกล่าว ความกลัวได้กลายเป็นกลไกสำคัญที่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต การรับรู้ และอัตลักษณ์ของมนุษย์อย่างเป็นระบบในโลกยุคใหม่

เอกสารอ้างอิง

- Beck, U. (1992). *Risk society: Towards a new modernity*. Sage Publications.
- Ben-David, B. M., et al. (2024). Trauma echoes: Factors associated with peritraumatic distress following the April 2024 Iranian missile attack on Israel. *European Journal of Psychotraumatology*, 15(1), 2446070. <https://doi.org/10.1080/20008066.2024.2446070>
- Bierman, A., & Kelty, R. (2019). The threat of war and psychological distress among civilians. *Sociological Perspectives*, 62(6), 1025–1043.
- Evrigenis, I. D. (2008). *Fear of enemies and collective action*. Cambridge University Press.
- Fiedler, C. (2023). What do we know about how armed conflict affects social cohesion? A review of the empirical literature. *International Studies Review*, 25(3), viad030. <https://doi.org/10.1093/isr/viad030>
- Fiedler, C., & Rohles, C. (2021). *Social cohesion after armed conflict: A literature review* (Discussion Paper 7/2021). German Development Institute (DIE).
- Foucault, M. (1977). *Discipline and punish: The birth of the prison*. Pantheon Books.
- Gilligan, M. J., Pasquale, B. J., & Samii, C. (2014). Civil war and social cohesion: Lab-in-the-field evidence from Nepal. *American Journal of Political Science*, 58(3), 604–619. <https://doi.org/10.1111/ajps.12067>

- International Crisis Group. (2026, March 14). Conflict and consequences: The global impact of the new Middle East war. <https://www.crisisgroup.org>
- Kalyvas, S. N. (2006). *The logic of violence in civil war*. Cambridge University Press.
- Malešević, S. (2010). *The sociology of war and violence*. Cambridge University Press.
- Peleg, O., et al. (2024). Early evidence on the emotional distress of civilians during war. *International Journal of Psychology*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1002/ijop.70048>
- Scheer, S. (2026, March 18). Iranian cluster missiles pose extra challenge for Israel's air defences. Reuters. <https://www.reuters.com>
- Shvartsur, R., & Savitsky, B. (2023). Civilians under missile attack: Post-traumatic stress disorder among Jewish and Bedouin populations in southern Israel. *Frontiers in Psychiatry*, 14, 123456. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2023.123456>
- Wimmer, A. (2013). *Waves of war: Nationalism, state formation, and ethnic exclusion in the modern world*. Cambridge University Press.
- Yavetz, G. (2024). The 2024 Iranian missile attack on Israel as a live media event. *Journal of Media Studies*, 6(1), 1–15. <https://doi.org/10.3390/media6010002>